

трансформаций и делает вывод, что ученые неоднозначны в своих взглядах на типы грамматических трансформаций. Чаще всего к грамматическим трансформациям относят грамматические замены, перестановки, опущение и добавления. Данное исследование базировалось на классификации трансформаций украинского ученого С.Е. Максимова, который относит нулевой перевод, перестановки, замены, добавления и опущения к грамматическим трансформациям. Автор статьи представляет результаты практического исследования. Исследовано 355 грамматических трансформаций в украинском переводе статей конвенции. В текстах перевода чаще всего применяются различные виды замен (202 примеры – 57%), добавления (63 случая – 18%), перестановки (53 примеры – 15%) и опущение (23 примеры – 16%). Перестановки как вид переводческой трансформации применялись довольно часто, однако, обычно они сочетались с разного рода грамматическими заменами. Меньше всего было использовано нулевой перевод – 14 примеров (4%). Случаев, когда переводчик не использовал ни одной трансформации, очень мало. В основном, такое явление наблюдается при переводе заголовков статей Конвенции. Автор отмечает, что перевод международных документов является сложным процессом, широкое применение грамматических трансформаций обусловлено различиями в грамматическом строе английского и украинского языков.

Ключевые слова: документы международного права, переводческие трансформации, грамматические трансформации перевод

УДК 811.134.2:81'36

Олена Гончаренко
(Херсон)

СИТУАТИВНО-МОВЛЕННЄВІ ФУНКЦІЇ ОСОБОВИХ ЗАЙМЕННИКІВ В ІСПАНСЬКІЙ МОВІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Стаття присвячується дослідженню ситуативно-мовленнєвих функцій іспанських особових займенників та визначенню відповідних способів їх перекладу українською мовою. Під час навчання іноземної мови як у середніх, так і у вищих навчальних закладах основною метою є практичне оволодіння мовленням. Проте неможливо досягти реалізації цієї вимоги, користуючись лише вузько мовознавчими методами та прийомами навчання, що полягають лише у пізнанні системи мови, її нормативної граматики, мовних фактів, що відповідають виключно літературним нормам. Для практичного оволодіння іноземною мовою важливою умовою є також ознайомлення з функціонуванням мовних одиниць у різних сферах мовленнєвого спілкування, тобто необхідним є функціональний підхід до вивчення іноземної мови, котрий допомагає розкрити як безпосередні зв'язки мови та суспільства, так і структуру мови та мовлення, виявити внутрішньосистемну дистрибуцію мовних засобів, виявити специфіку їх стильової реалізації, а також при перекладі дібрати відповідний еквівалент як у рідній мові, так і в іноземній. До лінгвістичних одиниць, що досліджуються ситуативно-мовленнєвою граматиною, належать ті ж граматичні категорії, що вивчаються нормативною граматиною. Це морфологічні категорії частин мови та синтаксичні категорії речення. Ситуативно-мовленнєва граматика опікується граматичними категоріями слова та речення як компонентів мовленнєвої послідовності, визначеної системою правил, прийнятих у різних сферах діяльності. У ситуативно-мовленнєвій граматиці відображаються граматичні способи розрізнення важливих соціальних сфер спілкування носіїв мови. При перекладі українською мовою перед перекладачем виникає необхідність вміти правильно аналізувати граматичну структуру

іспанського речення, виявляти ту модель, за якою воно побудоване. Для точного розуміння тексту важливим є як синтаксичний, так і морфологічний аналіз. Матеріали статті стануть у пригоді студентам при вивченні курсу лексикології іспанської мови та основ перекладознавства, перекладачам, а також усім, хто бажає вдосконалювати свої знання з іспанської мови.

Ключові слова: *ситуативно-мовленнєві функції, ситуативно-мовленнєва граматики, особові займенники, комунікативна ситуація.*

Знання нормативної граматики необхідні для побудови мовлення без граматичних помилок. Знання правил ситуативно-мовленнєвої граматики необхідні для того, щоб уміти добирати граматичні форми та їх значення відповідно до ситуації, в якій відбувається спілкування, а також передати стилістичні особливості писемного чи усного мовлення при перекладі з однієї мови на іншу, враховуючи специфіку будови граматичної системи обох мов. Розходження лексичних та граматичних підсистем іноземних та рідних мов є важливою причиною, що зумовлює необхідність реалізації трансформацій у тексті, що перекладається [3, с. 26]. У правилах перекладу визначається характер таких перебудов. Проте не слід розраховувати на те, що той чи той варіант перекладу є універсальний. Вдалий переклад залежить від навичок та умінь перекладача. Формування навичок перекладознавчого аналізу тексту, визначення стратегії перекладу з урахуванням цього аналізу та лінгвістично-стилістичних умов перекладу та вміння їх уживання збагачують мовлення. Все це свідчить про **актуальність** вибору теми. **Метою** статті є аналіз функцій іспанських особових займенників у різних комунікативних ситуаціях та особливості їх перекладу українською мовою. Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати такі **завдання**: дослідити, чи змінюється граматична категорія особових займенників при отриманні текстуальної ознаки та дослідити можливі способи їх перекладу українською мовою.

У ситуативно-мовленнєвій граматиці відображаються граматичні способи розрізнення важливих соціальних сфер спілкування носіїв мови. До лінгвістичних одиниць, що досліджуються ситуативно-мовленнєвою граматиною, відносяться перш за все ті ж граматичні категорії, що вивчаються нормативною граматиною. Це морфологічні категорії частин мови та синтаксичні категорії речення. Кожний ситуативно-мовленнєвий контекст володіє тими ж граматичними ознаками, що і його дискретна одиниця [4, с. 6]. Отримуючи текстуальну ознаку, категорії нормативної граматики отримують таким чином ознаки категорій ситуативно-мовленнєвої граматики. Ситуативно-мовленнєва граматики опікується граматичними категоріями слова та речення як компонентів мовленнєвої послідовності, визначеної системою правил, прийнятих у різних сферах діяльності.

Особливу зацікавленість викликає питання перекладу різних розрядів займенників у тих чи інших комунікативних ситуаціях, зокрема клас особових займенників.

Відомо, що згідно з нормативною граматиною іспанської мови, особовий займенник у ролі підмета зазвичай опускається (за виключенням ввічливих форм *Usted/Ustedes* по відношенню до старших людей, а також в офіційній обстановці та громадських місцях), проте його вживання має підсилююче значення:

Nunca él lo hará.

Він цього ніколи не зробить.

Nunca, ¿comprendes tú? Nunca

Ніколи, ти розумієш це? Ми ніколи більше не побачимось!

Nos veremos más.

Ти цього хотів, ти це маєш!

Tú lo quisiste, tú lo ten.

Особові займенники при повторному називанні предмета особи чи предмета за допомогою наголошеної та ненаголошеної форм слугують для підсилення його значення

A mí no me lo repitas más. Estoy harto.

Ти мені це більше не повторюй. Мені це набридло.

A ti te llaman, y no a mí.

Це тебе кличуть, а не мене.

A nosotros no nos interesa eso.

Нас це не цікавить.

Зазвичай у розмовній українській мові у подібних випадках мовець вдається до відповідної підсилюючої інтонації, тобто виділяє лише голосом.

Уживання особового займенника *Nos* у функції підмета має архаїзовану ознаку наказів представників державної влади:

<i>Elevada la solicitud a Nos el</i>	Отримавши заяву з проханням, Ми,
<i>Presidente de la República, hemos</i>	Президент Республіки вирішили
<i>resuelto lo siguiente ....</i>	наступне ...

Подвійний давальний відмінок має особливе місце в іспанській граматиці та зазвичай може мати емоційне забарвлення.

При перекладі непрямих відмінків іспанських особових займенників слід пам'ятати, що вони можуть використовуватись у реченні одночасно з відповідними іменниками. Особливо часто вживається так званий подвійний давальний або знахідний відмінок, тобто подвійне вираження (іменником та займенником) непрямого або прямого додатка [1, с. 57].

При перекладі таких конструкцій українською мовою зазвичай займенник опускається:

<i>Bien está que me ocupe en buscarle</i>	Добре, що я займаюсь пошуками
<i>Una solución al problema, pero no</i>	вирішення цього питання, проте не так
<i>con tanta prisa. (R.Gallegos)</i>	швидко.

Варто зазначити, що в сучасній іспанській мові у подвійному давальному відмінку займенник *le* може співвідноситись також з іменником у множині:

<i>Luzardo le había caído en gracia,</i>	Лусардо йому дуже припав до душі,
<i>quizás precisamente por haberle</i>	можливо, саме тому, що на інших –
<i>producido a los otros – ya él</i>	і на це він звернув увагу – Лусардо
<i>no podía escapársele – la impresión</i>	справив протилежне враження.
<i>opuesta. (R. Gallegos)</i>	

У цьому реченні *le* в *haberle producido* співвідноситься з додатком, що стоїть у множині *a los otros*.

При перекладі українською мовою особових займенників у давальному відмінку слід використовувати прийменникові сполучення, зокрема найчастіше можна вдатися до словосполучень у родовому відмінку з прийменником *у* (*у мене, у тебе, у нас тощо*):

<i>Se me ha estropeado el coche.</i>	У мене зламався автомобіль.
<i>El corazón parecía habersele</i>	Здавалось, що серце у нього
<i>paralizado y las piernas le</i>	зупинилось, та його ноги
<i>vacilaban. (R.Gallegos)</i>	підкошувались.

Можливий також переклад з використанням інших прийменників:

<i>¿Por qué le tiembla tanto tu voz?</i>	Чому у тебе так дрижить голос перед
	нею (ним)?

В інших випадках рекомендується переклад давального відмінка іспанських особових займенників за допомогою українських присвійних займенників з підметом відповідного присудка:

<i>Le brilla la mirada vivaz.</i>	Його живі очі загорілись./ У нього
(R.Gallegos)	загорілись очі.

Правильне розуміння тексту багато в чому залежить від того, наскільки точно співвідносяться займенники з тими іменниками, котрі вони замінюють. Проте в іспанській мові є випадки, коли не варто шукати в тексті іменник, який би співвідносився з даним займенником. Часом значення займенника відомо, як, наприклад, у фразі *Que lo pase Vd. bien* (На все добре Вам, усього Вам найкращого) – під займенником *lo* очевидно мається на увазі *el tiempo* (час). В інших випадках важко визначити, що саме мається на увазі під цим займенником, оскільки у сучасній іспанській мові він уже не пов'язаний ні з яким іменником. Саме таке вживання є характерним для займенників *la* та *las*, які разом із дієсловом утворюють одне ціле та перекладається як стале словосполучення. Словосполучення такого типу зустрічається в обмеженій кількості та поза ними зустрічаються вкрай рідко [1, с. 63].

Dárselas de, echárselas de – вдавати з себе когось:

<i>Se la echaba usted de devoto para agradaramamá.</i> (B.P.Galdós)	Ви вдавали з себе набожного, щоб сподобатись мамі.
<i>Pagarlas</i> – заплатити за все (у переносному значенні):	
<i>Ahora mismo me han dicho que le acaban de ver paseando solo por la muralla. ¡Maldito inglés!</i>	Мені сказали, що його щойно бачили, як він самотньо гуляв вздовж стіни. Проклятий англієць!
<i>¡Las pagará todas juntas!</i> (B.P.Galdós)	Він заплатить за все!
<i>Componérselas, arreglárselas</i> – влаштувати, вирішувати справи:	
<i>Se las compone para que todo el mundo se entere.</i> (J. Goytisoló)	Він усе так влаштовує, щоб усі про це дізнались.
<i>Habérselas con, gastárselas con</i> – мати справу з:	
<i>No sabe usted con quién se las gasta.</i> (J. Goytisoló)	Ви не знаєте, з ким маєте справу.
<i>Pegarla</i> – зраджувати (чоловікові, дружині):	
<i>Si me la pega, que yo no sepa, y si lo sé, que no me importe.</i> (M. de Unamuno)	Якщо вона мене зрадить, то краще мені цього не знати, але якщо я дізнаюсь, то хай це мене не обходить.
<i>Jugársela a uno</i> – зіграти злий жарт:	
<i>Aquella vez me la jugaste, pues no tengo de qué hablar contigo.</i>	Того разу ти зіграв злий жарт зі мною, тому у мене немає, про що розмовляти з тобою.
<i>Tomar la con alguien</i> – чіплятись, придиратись до когось:	
<i>Afirma que la maestra la toma con él.</i>	Він стверджує, що вчителька придирається до нього.

Слід мати на увазі, що часто ненаголошена форма особового займенника *lo* називає поняття, що згадується повторно, коли пов'язує його з конкретним словом, що означається. При цьому утворюється неподільна синтагма, котра: а) перекладається підрядним реченням: *Cuéntame lo de ayer.* (Розкажи мені, що трапилось учора). *¿Sabes lo de María?* (Ти знаєш, що з Марією?); б) вживається замість прикметника: *¿Es inteligente Pedro?* – *Sí, lo es.* (Петро розумний? – Так, він розумний); в) вживається замість іменника: *¿Aquellos que avanzandes de lejos, ¿son soldados?* – *Sí, lo son.* (Ті люди, що йдуть вдалині, це солдати? – Так, це солдати).

При перекладі іспанського тексту українською мовою перед перекладачем виникає необхідність уміти правильно аналізувати граматичну структуру іспанського речення, виявляти ту модель, за якою воно побудоване. Для точного розуміння тексту важливим є як синтаксичний, так і морфологічний аналіз [2, с. 27]. Особливої уваги потребують ті особливості іспанської мови, які не мають прямої паралелі в українській мові. При цьому речення, що містять схожі риси, потребують структурних трансформацій.

Таким чином, можна зробити висновок, що аналіз лінгвістичних та екстралінгвістичних явищ іспанської та української мов, коментування варіантів перекладу і трансформацій, аргументування перекладацьких рішень мають безсумнівну актуальність, оскільки сприяють формуванню уявлення про сутність та критерії адекватності перекладу, про основні перекладацькі трансформації, а також формуванню базових перекладацьких умінь.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н. Д. Трудности перевода с испанского языка на русский / Н. Д. Арутюнова – М.: Высшая школа, 2004. – 109 с.
2. Верба Г. Г. Підручник з перекладознавства: іспанська мова / Г. Г. Верба, З. О. Гетьман – Вінниця: Нова книга, 2013. – 304 с.
3. Иовенко В. А. Практический курс перевода. Испанский язык / В. А. Иовенко. – М.: ЧеРо, 2001. – 419 с.
4. Канонич С. И. Ситуативно-речевая грамматика испанского языка / С. И. Канонич. – М.: Международные отношения, 1979. – 208 с.

Olena Goncharenko

CONTEXTUAL FUNCTIONS OF SPANISH PERSONAL PRONOUNS
AND THEIR UKRAINIAN EQUIVALANTS

The research focuses on contextual functions of Spanish personal pronouns and determining the appropriate ways to translate them into Ukrainian. When studying foreign languages both in secondary and higher educational institutions, the main learning objective is the task of active practical mastery of speech. However, it is not possible to achieve this demand, using only narrowly linguistic and pedagogical methods, consisting in the comprehension of the sole system of language, its normative grammar and linguistic facts corresponding exclusively to literary norms. For the practical mastery of a foreign language, an indispensable condition is also the comprehension of the functioning of linguistic units in various spheres of verbal communication. The functional approach to language helps to reveal the direct connections of language and society, the structure of language and speech, to reveal the intrasystem distribution of language facilities, to find out the specificity of their stylistic implementation and to find a suitable variant of translation from both native language and foreign language. The linguistic units that are studied by situational grammar include the same categories that are studied by the normative grammar as well. These are the grammatical categories of parts of speech and the syntactic categories of the sentence. Situational grammar deals with grammatical categories of words and sentences as the components of the speech sequence, defined by a system of rules adopted in different spheres of activity. The situational grammar displays the grammatical ways of distinguishing the important social spheres of communication of native speakers. To find adequate Ukrainian equivalents the translator faces the necessity to properly analyze the grammatical structure of Spanish sentences identifying the models they are based on. For an accurate understanding of the text, both syntactic and morphological analysis is important. The materials of the article will be useful for the students in studying Lexicology of the Spanish language and Translation Studies, translators, and anyone who wants to improve their knowledge of Spanish.

Key words: contextual functions, situational grammar, personal pronouns, communicative situation.

Елена Гончаренко

СИТУАТИВНО-РЕЧЕВЫЕ ФУНКЦИИ ИСПАНСКИХ ЛИЧНЫХ МЕСТОИМЕННИЙ
И ОСОБЕННОСТИ ИХ ПЕРЕВОДА НА УКРАИНСКИЙ ЯЗЫК

Статья посвящается исследованию ситуативно-речевых функций испанских личных местоимений и определению соответствующих способов их перевода на украинский язык. При изучении иностранных языков как в средних, так и в высших учебных заведениях в качестве основной цели обучения выдвигается задача активного практического овладения речью. Добиться же осуществления этого требования, используя лишь узко языковедческие методы и приемы обучения, заключающиеся в постижении только системы языка, его нормативной грамматики, языковых фактов, соответствующих исключительно литературным нормам, не представляется возможным. Для практического овладения иностранным языком непременным условием является также постижение функционирования языковых единиц в различных сферах речевого общения. Функциональный подход к языку помогает раскрыть непосредственные связи языка и общества, структуру языка и речи, выявить внутрисистемную дистрибуцию языковых средств, обнаружить специфику их стилевой реализации и найти подходящий вариант перевода как с родного языка, так и с иностранного. К лингвистическим единицам, которые исследуются, ситуативно-речевой грамматикой, относятся те же категории, которые изучаются и нормативной грамматикой. Это грамматические категории частей речи и синтаксические категории предложения. Ситуативно-речевая грамматика занимается грамматическими категориями слова и предложения как компонентов речевой последовательности, определенной системой правил, принятых в разных сферах деятельности. В ситуативно-речевой грамматике отображаются грамматические способы различения важных социальных сфер общения носителей языка.

При переведенні на український мовний матеріал перед перекладачем виникає необхідність правильно аналізувати граматичну структуру іспанського речення, виявити ту модель, згідно якої воно побудоване. Для точного розуміння матеріалу важливим є як синтаксичний, так і морфологічний аналіз. Матеріал статті буде корисним студентам при вивченні лексики іспанської мови та основ перекладознавства, перекладачам, а також всім, хто хоче вдосконалити свої знання з іспанської мови.

Ключові слова: ситуативно-мовні функції, ситуативно-мовна граматика, особисті закінчення, комунікативна ситуація.

УДК 81'25::651.926

Юлія Городецька,
Катерина Шеремета,
Олена Мазур
(Херсон)

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ІНСТРУКЦІЙ ДО МЕДПРЕПАРАТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ: ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ

Статтю присвячено особливостям перекладу інструкцій до медичних препаратів (далі – ІМП) з англійської мови українською на різних рівнях текстової організації, а саме лінгвістичному, синтаксичному, граматичному та прагматичному. Проаналізовані нами джерела свідчать про те, що багато лінгвістів досліджують здебільшого лексичний аспект перекладу медичних інструкцій, сертифікованих в Україні, залишаючи поза увагою екстралінгвальні чинники, які впливають на їх переклад. І це можна зрозуміти, тому що медичний словник є одним з найстаріших у професійній термінології і медична термінологія змінюється, адаптуючись до потреб нашого часу. В цій статті описані прийоми перекладу для різних рівнів текстової організації та наведені приклади граматичних, синтаксичних і лексичних трансформацій, які можуть траплятися під час перекладу. З погляду перекладача переклад розглядається як евристичний процес, у ході якого, використовуючи сукупність технічних прийомів, розв'язується низка творчих завдань і тому в нашій статті ми досліджували труднощі, які можуть виникнути під час перекладу ІМП, визначили екстралінгвальні чинники, які впливають на їх переклад та розробили алгоритм перекладу інструкцій до медичних препаратів як цілісного тексту. Ми вважаємо можливим говорити про текст-інструкцію як особливий тип тексту. Перекладаючи такі тексти, необхідно враховувати всі їхні особливості для того, щоб правильно обрати стратегію перекладу. До таких особливостей можна віднести аудиторію, для якої виконується переклад, юридичні особливості в межах чинного законодавства, стандарти МОЗ та варіативні елементи, які потребують модифікації, тому що структура та оформлення англійських інструкцій до медичних препаратів децю відрізняється від українських і без знання цих особливостей буде дуже важко виконати якісний переклад.

Ключові слова: інструкція до медичних препаратів (ІМП), алгоритм перекладу, прагматичний рівень, екстралінгвальні чинники.

Постійні інновації, медичні відкриття та винаходи ускладнюють задачу перекладу текстів медичної галузі. Протягом останніх десятиліть в Україні постійно зростає обсяг медичних препаратів, що купуються за кордоном, і тому дослідження англійських інструкцій до медичних препаратів (далі – ІМП) та їх перекладу є актуальною темою для наукових дискусій.